

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PATVIRTINTOS
MAKSIMALAUS DYDŽIO VIENKARTINĖS KOMPENSACIJOS, MOKAMOS
UŽ NAUDOJIMĄSI ĮSTATYMU AR SUTARTIMI TINKLŲ OPERATORIŲ
NAUDAI NUSTATYTU ŽEMĖS IR KITŲ NEKILNOJAMŲJŲ DAIKTŲ
SERVITUTU, NUSTATYMO METODIKOS NUOSTATŲ ATITIKTIES
LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI IR ĮSTATYMIUI**

2020 m. liepos 8 d. Nr. KT117-N9/2020

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2020 m. birželio 23 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 3/2019 pagal pareiškėjo Vilniaus miesto apylinkės teismo prašymą Nr. 1B-27/2018 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29 straipsniams neprieštaravo Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodikos 16 punktas.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjo argumentai

1. Pareiškėjas Vilniaus miesto apylinkės teismas nagrinėjo civilinę bylą dėl kompensacijos už elektros linijų apsaugos zonų ribose įstatymu nustatytą servitutą priteisimo, kurioje jam kilo abejonių

dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 „Dėl Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodikos patvirtinimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimas) patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodikos (toliau – ir Metodika) nuostatų atitikties Konstitucijai.

2. Pareiškėjo manymu, pagal ginčijamą Metodikos 16 punkte nustatytą teisinį reguliavimą asmenims, kurių žemės sklype perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių (toliau – ir tinklų operatoriai) naudai žemės servitutas nustatytas įstatymu, kompensuojama tik 10 proc. žemės sklypo dalies, kuriai taikomi apribojimai, rinkos vertės (koeficientas 0,1), be to, nenumatyta mokėti už iškertamą mišką. Tačiau asmenims, kurių žemės sklype servitutas tinklų operatorių naudai nustatomas kitu teisiniu pagrindu – sutartimi, pagal Metodiką, be kita ko, jos 24, 25 punktus, mokama vienkartinė kompensacija, siekianti 50 proc. žemės sklypo dalies rinkos vertės, kai žemės sklypo iš dalies negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, arba 100 proc. žemės sklypo dalies rinkos vertės, kai žemės sklypo iš viso negalima naudoti pagal paskirtį, taip pat gali būti mokama kompensacija už iškertamą mišką, sunaikinamus sodinius ir pasėlius.

Pasak pareiškėjo, priklausomai nuo to, kokiu teisiniu pagrindu (įstatymu ar sutartimi) tinklų operatorių naudai yra nustatytas žemės servitutas, Metodikoje reglamentuojami skirtingi vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu apskaičiavimo metodai. Vadinas, pareiškėjo nuomone, Metodikoje įtvirtintu teisiniu reguliavimu Vyriausybė privilegijavo asmenis, kuriems priklausančioje žemėje servitutai nustatomi sutartimi, ir taip pažeidė Konstitucijos 29 straipsnį. Be to, teisinis reguliavimas, pagal kurį asmenims mokamos skirtingos vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, priklausomai nuo to, ar jie yra nustatyti įstatymu, ar sutartimi, yra neproporcingas nuosavybės teisės ribojimas asmenims, kuriems mokama 10 proc. žemės sklypo dalies rinkos vertės kompensacija. Todėl, pareiškėjo teigimu, tokiu teisiniu reguliavimu pažeidžiamas Konstitucijos 23 straipsnis.

II

Suinteresuoto asmens atstovių argumentai

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Vyriausybės atstovių Energetikos ministerijos Energetikos konkurencingumo grupės vyriausiosios specialistės Gintarės Palšauskaitės, Teisės skyriaus vedėjos Ramunės Mikalauskienės, šio skyriaus vyriausiosios specialistės Daivos Brazdžiuvienės rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Metodikoje įtvirtintas ginčijamas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijai. Vyriausybės atstovių pozicija grindžiama šiais argumentais.

3.1. Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (2004 m. liepos 1 d. redakcija) 50 straipsnio 2 dalyje ne nustatyti nauji žemės savininkų nuosavybės teisių apribojimai, o sureguliuoti dar iki įstatymo įsigaliojimo jau buvę žemės naudojimo apribojimai, daugiausia atsiradę iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo. Nustatydamas tokį teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjas preziumavo, kad visi iki Elektros energetikos įstatymo įsigaliojimo 2004 m. liepos 10 d. nutiesti elektros tinklai buvo įrengti teisėtai, tad šių elektros tinklų apsaugos zonų ribose įstatymu nustatytas žemės servitutas. Tai buvo vienintelė galimybė įgyvendinti tinklų operatorių teises į nutiestus elektros tinklus, siekiant užtikrinti tiek jų turto apsaugą, tiek galimybę Lietuvos gyventojams teikti viešąją paslaugą – tiekti elektros energiją.

Būtinybė nustatyti žemės servitutus tinklų operatorių naudai nutiestiems elektros tinklams ir pastatytiems elektros energetikos objektams ir įrenginiams eksploatuoti atsirado atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ir pradėjus žemės reformą, kurios metu *inter alia* atkurtos nuosavybės teisės į nacionalizuotą turtą. Tinklų operatoriai neturėjo tarnaujančio daikto valdymo ir naudojimo teisių, nes elektros tinklai buvo nutiesti valstybei priklausiusioje žemėje, ir tik po to valstybinės įmonės buvo reorganizuotos ir tapo privačių bendrovių dalimi. Po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo asmenims atkūrus nuosavybės teises ir suformavus sklypus, dalis elektros energetikos objektų ir įrenginių pateko į privačios nuosavybės ribas. Nenustačius atitinkamų servitutų, nebūtų buvę įmanoma normaliomis sąlygomis minėtų objektų naudoti pagal paskirtį.

3.2. Pagal Metodiką kompensacija už sunaikinamus sodinius, pasėlius, iškertamą mišką apskaičiuojama ir išmokama tik už naudojamą naujai (sutartimis) nustatomais servitutais dėl to, kad, skirtingai nuo tų servitutų, kurie nustatyti įstatymu, objektai (sodiniai, pasėliai, miškas) sunaikinami būtent servituto nustatymo metu, ir tai leidžia objektyviai įvertinti sunaikinamų naudmenų kiekį ir vertę. O įstatymu servitutai nustatyti tokiais atvejais, kai dauguma elektros energetikos įrenginių ir objektų buvo pastatyti dar prieš Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimą (nuo 1964 m.), todėl objektyviai įvertinti patirtų nuostolių neįmanoma. Kompensavimo už naudojamą žemės servitutu esmė – atlyginti žemės sklypo savininkui tuos nuostolius, kuriuos sukelia elektros energetikos objektų ir įrenginių statymas. Dauguma žemės sklypų savininkų šiuos sklypus įsigijo jau su juose esančiais elektros tinklais ir dėl jų taikomais apribojimais ir nuostolių dėl sodinių, pasėlių sunaikinimo ar miško iškirtimo nepatyrė.

3.3. Suinteresuoto asmens atstovių nuomone, vienkartinės kompensacijos išmokėjimas neužkerta kelio asmeniui Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka reikalauti realiai patirtų nuostolių, kurių nepadengia kompensacija, atlyginimo. Kai nustatyta kompensacija neatlyginami patirti nuostoliai, jų atlyginimo klausimas turėtų būti sprendžiamas individualiai, žemės savininkui pateikus įrodymus ir faktinius duomenis apie jo žemės sklype buvusius sodinius, pasėlius, miško naudmenas ir jų vertės sumažėjimą.

3.4. Pasak suinteresuoto asmens atstovių, nustatant servitutus ir reguliuojant kompensacijų už naudojimąsi jais mokėjimą, svarbu išlaikyti proporcingumo ir interesų derinimo principus. Taigi, sprendžiant dėl kompensacijų už naudojimąsi žemės servitutais dydžio, turi būti taikomas Konstitucinio Teismo suformuluotas atlyginimo už valstybės išperkamą žemę principas, kad nustatant atlyginimo savininkams už valstybės išperkamą žemę būdus ir tvarką turi būti paisoma pusiausvyros tarp asmens ir visuomenės teisėtų interesų.

3.4.1. Metodikoje įtvirtintos vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais apskaičiavimo formulės koeficientas nustatytas atsižvelgiant į Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos (VKEK) pateiktą nuomonę, kurioje pažymėta, kad, įvertinus galimas koeficiento dydžio ribas nuo 0,1 iki 1, matoma ženkliai minėtų kompensacijų įtaka elektros energijos perdavimo paslaugos kainos ir skirstymo paslaugų vidutinės ir žemos įtampos tinklais kainų viršutinėms riboms (elektros energijos perdavimo paslaugos kainos viršutinė riba galėtų padidėti 7–165 proc., o skirstymo paslaugos vidutinės įtampos tinklais kainos viršutinė riba – 22–363 proc., skirstymo paslaugos žemos įtampos tinklais – 4–65 proc.). Pagal energetikos įmonių teikiamų reguliuojamų paslaugų kainodarą ir šių įmonių investicijų derinimą reglamentuojančius teisės aktus, VKEK vertinimu, 10 proc. ribos viršijimas vertinant įmonių sąnaudas ir investicijas traktuojamas kaip reikšmingą įtaką turintis pokytis. VKEK rekomendavo, kad kompensacijų dydis ir šių kompensacijų suma per pasirinktą laikotarpį, nustatant reguliuojamų paslaugų kainas, nedidintų elektros energijos perdavimo aukštos įtampos tinklais ir elektros energijos skirstymo vidutinės ir žemos įtampos tinklais paslaugų kainų viršutinių ribų daugiau kaip 10 proc., palyginti su tuo kainų lygiu, kuris būtų nustatytas neįskaičiavus sąnaudų kompensacijoms išmokėti ir su šių kompensacijų išmokėjimu susijusių sąnaudų. Atsižvelgus į tai, pasiūlyta apskaičiuojant kompensacijas už naudojimąsi įstatymu nustatytu žemės servitutu taikyti koeficientą, lygų 0,1.

3.4.2. Elektros energetikos įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo įstatymų leidėjas Vyriausybei suteikė įgaliojimus tvirtinti Metodiką ir nustatė pareigą atsižvelgti į VKEK nuomonę dėl vienkartinių kompensacijų dydžio įtakos elektros energijos tarifams, nėra savitiksliis. Juo įstatymų leidėjas šalies ūkinę veiklą sureguliuojo taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, siekdamas užtikrinti tiek žemės savininkų, tiek, atsižvelgiant į tai, kad kompensacijos už servitutus VKEK nustatyta tvarka įtraukiamos į elektros energijos tarifą, visos visuomenės (elektros energijos vartotojų) interesus. Toks teisinis reguliavimas, suinteresuoto asmens atstovių nuomone, yra proporcingas siekiamam tikslui ir asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, nediskriminuoja tų asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, atžvilgiu.

III**Byloje gauta medžiaga**

4. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauta Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos pirmininko pavaduotojo, laikinai ėjusio pirmininko pareigas, Jono Makausko rašytinė nuomonė, Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos pirmininkės Ingos Žilienės pateikta informacija.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:**I****Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas**

5. Pareiškėjas prašo ištirti Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodikos 16 punkto atitiktį Konstitucijai.

6. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pirmiausia atskleistinas šiai bylai reikšmingas Elektros energetikos įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, susijęs su servitutų tinklų operatorių naudai nustatymu ir pareiga mokėti atitinkamą kompensaciją už naudojimąsi šiais servitutais.

6.1. Seimas 2000 m. liepos 20 d. priėmė Elektros energetikos įstatymą, kuriuo, be kita ko, nustatė elektros energijos gamybos, perdavimo, skirstymo ir tiekimo Lietuvos Respublikoje reguliavimo pagrindus, elektros energijos paslaugų teikėjų ir vartotojų santykius (1 straipsnis). Šiame įstatyme buvo įtvirtintas tik valstybinės reikšmės elektros energetikos objektų statymui reikalingų žemės servitutų nustatymo teisinis reguliavimas (39 straipsnis). Servitutų nustatymas kitiems elektros energetikos objektams nebuvo reglamentuojamas.

6.2. Seimo 2004 m. liepos 1 d. priimtu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymu, įsigaliojusiu 2004 m. liepos 10 d., Elektros energetikos įstatymas buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija.

Elektros energetikos įstatymo (2004 m. liepos 1 d. redakcija) 50 straipsnio „Žemės naudojimas elektros energetikos objektams“ 2 dalyje buvo nustatyta: „Perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriams priklausančių elektros energetikos objektų ir įrenginių, esančių kitų asmenų žemėje, eksploatavimui, aptarnavimui, remontui bei naudojimui užtikrinti šiuo įstatymu nustatomi žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai šių objektų ir įrenginių teisės aktuose nustatytų apsaugos zonų ribose.“ Šio straipsnio 5 dalyje buvo nustatyta: „Perdavimo sistemos ar skirstomųjų tinklo operatoriai tiesti naujus perdavimo, skirstomuosius tinklus ar įrengti kitus elektros

įrenginius kitų asmenų žemėje turi teisę tik sudarius sutartis arba įstatymų nustatyta tvarka nustačius žemės servitutą.“

6.2.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 4.111 straipsnio 1 dalį servitutas – tai teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, suteikiama naudotis tuo svetimu daiktu (tarnaujančiuoju daiktu), arba to daikto savininko teisės naudotis daiktu apribojimas, siekiant užtikrinti daikto, dėl kurio nustatomas servitutas (viešpataujančiojo daikto), tinkamą naudojimą.

Taigi Elektros energetikos įstatymo (2004 m. liepos 1 d. redakcija) 50 straipsnyje pirmą kartą buvo įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo tinklų operatorių naudai buvo nustatyti kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai, t. y. tinklų operatoriams suteikta teisė naudotis kitiems asmenims priklausančia žeme ir kitais nekilnojamaisiais daiktais elektros energetikos objektų ir kitų įrenginių eksploatavimui, aptarnavimui, remontui bei naudojimui užtikrinti, naujiems elektros energijos perdavimo, skirstomiesiems tinklams ir (arba) kitiems elektros energetikos objektams ir įrenginiams (toliau – ir elektros tinklai ir kiti įrenginiai) tiesti ar statyti, atitinkamai apribojus tų asmenų teisę naudotis jiems priklausančia žeme ir kitais nekilnojamaisiais daiktais.

6.2.2. Aiškinant Elektros energetikos įstatymo (2004 m. liepos 1 d. redakcija) 50 straipsnio nuostatas pažymėtina, kad jose įtvirtinti du skirtingi kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutų nustatymo tinklų operatorių naudai teisiniai pagrindai:

– pagal šio straipsnio 2 dalį įstatymu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai tinklų operatorių naudai nustatyti šio įstatymo įsigaliojimo dieną (2004 m. liepos 10 d.) buvusių elektros tinklų ir (arba) kitų įrenginių naudojimui, t. y. įtvirtinti tą dieną jau buvę kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų naudojimo apribojimai;

– pagal šio straipsnio 5 dalį sutartimi žemės servitutai tinklų operatorių naudai nustatomi, kai tinklų operatoriams nepriklausančioje žemėje nauji elektros tinklai tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai statomi įsigaliojus šiam įstatymui (2004 m. liepos 10 d. ir vėliau), t. y. reguliuojami nauji kitiems asmenims priklausančios žemės naudojimo apribojimai.

6.2.3. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal CK 4.129 straipsnį dėl servituto nustatymo atsiradę nuostoliai atlyginami įstatymų nustatyta tvarka; įstatymais, sutartimis, teismo sprendimu ar administraciniu aktu gali būti nustatyta viešpataujančiojo daikto savininko prievolė mokėti vienkartinę ar periodinę kompensaciją tarnaujančiojo daikto savininkui.

Pažymėtina ir tai, kad Elektros energetikos įstatymo (2004 m. liepos 1 d. redakcija) 50 straipsnio 6 dalyje buvo nustatyta: „Nuostoliai, kuriuos dėl naujų perdavimo ar skirstomųjų tinklų tiesimo ir kitų elektros įrenginių įrengimo bei elektros energetikos įmonių veiklos, aptarnaujant šiuos

tinklus ir įrenginius, patiria žemės savininkas ar jos naudotojas, turi būti atlyginti įstatymų nustatyta tvarka.“

Taigi šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad Elektros energetikos įstatymo (2004 m. liepos 1 d. redakcija) 50 straipsnio 6 dalyje, aiškinamoje kartu su šio straipsnio 5 dalimi, buvo įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata dėl nuostolių atlyginimo įstatymų nustatyta tvarka tik tokiems asmenims, kuriems priklausančios žemės naudojimo apribojimai (žemės servitutai) tinklų operatorių naudai nustatomi sutartimi.

6.3. Elektros energetikos įstatymas (2004 m. liepos 1 d. redakcija) buvo ne kartą keičiamas, *inter alia* Seimo 2012 m. sausio 17 d. priimtu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymu, kuriuo Elektros energetikos įstatymą (2004 m. liepos 1 d. redakcija) išdėsčius nauja redakcija, žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutų nustatymo pagrindų ir atlyginimo už žalą, patiriamą asmenų, kuriems priklausančios žemės naudojimo apribojimai (žemės servitutai) tinklų operatorių naudai nustatomi sutartimi, teisinis reguliavimas buvo įtvirtintas Elektros energetikos įstatymo (2012 m. sausio 17 d. redakcija) 75 straipsnio 3, 6, 7 dalyse.

Elektros energetikos įstatymas (2012 m. sausio 17 d. redakcija) buvo pakeistas *inter alia* Seimo 2017 m. liepos 4 d. priimtu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 16, 18, 31, 34, 39, 40, 41, 43, 44, 49, 51, 52, 58, 67, 70, 71, 72, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 39¹ straipsniu įstatymu (toliau – EEĮ pakeitimo įstatymas), įsigaliojusiu 2017 m. lapkričio 1 d. (su nurodytomis išimtimis), kuriuo šio įstatymo 75 straipsnio 6 dalis pripažinta netekusi galios, o 3 dalis atitinkamai pakeista.

6.3.1. Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) buvo *inter alia* nustatyta:

„Elektros energetikos objektų ir įrenginių, esančių elektros energetikos objektus ir įrenginius valdančiai elektros energetikos įmonei nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais nepriklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamuosiuose daiktuose, eksploatavimui, aptarnavimui, remontui, techninei priežiūrai, rekonstravimui, modernizavimui ir (ar) naudojimui užtikrinti šiuo įstatymu nustatomi žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai šių objektų ir įrenginių teisės aktuose nustatytų apsaugos zonų ribose. Tinklų operatoriai tiesti perdavimo, skirstomuosius tinklus ar įrengti kitus elektros įrenginius tinklų operatoriui nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais nepriklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamuosiuose daiktuose turi teisę tik įstatymų nustatyta tvarka su žemės ar kito nekilnojamojo turto savininku išsprendę žemės ar kito nekilnojamojo turto naudojimo klausimą. Tinklų operatoriai, sudarę sutartis su žemės ar kito nekilnojamojo turto savininkais dėl žemės ar kito nekilnojamojo turto servitutų nustatymo elektros tinklams įrengti tinklų operatoriams nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais nepriklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamuosiuose daiktuose, žemės ar kitų nekilnojamųjų daiktų savininkams išmoka vienkartinės

kompensacijas nuostoliams dėl servituto nustatymo atlyginti, kurių maksimalus dydis yra apskaičiuojamas pagal Vyriausybės patvirtintą metodiką. Žemės ar kitų nekilnojamųjų daiktų savininkams atlyginama sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško rinkos vertė bei nuostoliai, atsiradę dėl galimybės naudoti žemės sklypą, jo dalį ar kitą nekilnojamąjį turtą pagal pagrindinę žemės ar kito nekilnojamojo turto naudojimo paskirtį praradimo.“

Paminėtina, kad Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 7 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) nustatyta, jog žala, kurią dėl naujų perdavimo ar skirstomųjų tinklų tiesimo ir kitų elektros įrenginių įrengimo bei elektros energetikos asmenų veiklos aptarnaujant šiuos elektros tinklus ir įrenginius patiria žemės savininkas ar jos naudotojas, turi būti atlyginta įstatymų nustatyta tvarka.

6.3.1.1. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu palyginus Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) nustatytą tinklų operatoriams nepriklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų naudojimo elektros tinklų tiesimui ir (arba) kitų įrenginių statymui teisinį reguliavimą su anksčiau nustatytoju, matyti, jog jis pakito taip, kad Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) įtvirtinta, jog sutartimi tinklų operatorių naudai gali būti nustatomi ne tik žemės, bet ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai.

Kitu šiai bylai aktualiu aspektu Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, palyginti su anksčiau nustatytoju, iš esmės nepakito – juo įtvirtinti du skirtingi kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutų nustatymo tinklų operatorių naudai teisiniai pagrindai:

– įstatymu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai tinklų operatorių naudai nustatyti 2004 m. liepos 10 d. buvusių elektros tinklų ir (arba) kitų įrenginių naudojimui, t. y. įtvirtinti iki tos dienos jau buvę kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų naudojimo apribojimai;

– sutartimi žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai tinklų operatorių naudai nustatomi, jei nauji elektros tinklai tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai statomi 2004 m. liepos 10 d. ir vėliau.

6.3.1.2. Kartu pažymėtina, kad, be Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 7 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) įtvirtintos bendro pobūdžio nuostatos dėl žalos atlyginimo įstatymų nustatyta tvarka asmenims, kuriems priklausančios žemės naudojimo apribojimai (žemės servitutai) tinklų operatorių naudai nustatomi sutartimi, šio įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) taip pat buvo nustatytas specialus teisinis reguliavimas, pagal kurį tokiems asmenims turi būti atlyginami nuostoliai dėl servituto nustatymo: įtvirtinta, kad tinklų operatoriai privalo atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl naudojimosi sutartimi nustatytu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutu asmenims, kuriems priklausančioje žemėje ar nekilnojamuosiuose daiktuose tiesiami nauji elektros tinklai ir (arba) statomi kiti įrenginiai; Vyriausybei pavesta nustatyti vienartinės

kompensacijos, mokamos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu, maksimalaus dydžio apskaičiavimo tvarką. Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) taip pat nustatyta, kad nurodytos vienkartinės kompensacijos, kurios turi būti mokamos žemės ar kitų nekilnojamųjų daiktų savininkams, gali būti sudaromos iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio: atlyginti nuostoliams už sunaikintus sodinius, už sunaikintus pasėlius, už iškirštą mišką ir nuostoliams, atsiradusiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar nekilnojamąjį daiktą (ar jų dalį) pagal paskirtį.

Šiame kontekste paminėtina, kad iš EEĮ pakeitimo įstatymo projekto aiškinamojo rašto matyti, jog, siekiant užtikrinti elektros energijos vartotojų interesus, Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje nuspręsta įtvirtinti, jog turi būti nustatytas maksimalus galimas vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu dydis, kad būtų išvengta nekontroliuojamo elektros energijos tiekimo paslaugos brangimo, nes iki tol dėl atlyginimo už naudojimąsi servitutu naujų elektros tinklų tiesimui ir (arba) kitų įrenginių statymui buvo susitariama kiekvienu konkrečiu atveju.

6.3.2. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina ir tai, kad EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio „Įstatymo įsigaliojimas, įgyvendinimas ir taikymas“ 4 dalyje nustatyta:

„Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalies nuostatos dėl vienkartinių kompensacijų dydžio apskaičiavimo už servitutus, perdavimo sistemos ar skirstomųjų tinklų operatoriams tiesiant perdavimo, skirstomuosius tinklus ar įrengiant kitus elektros įrenginius tinklų operatoriui nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais nepriklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamosiose daiktuose taikomos ir atlyginant nuostolius dėl servitutų, nustatytų šiuo įstatymu iki šio įstatymo įsigaliojimo, skirtų elektros energetikos objektų ir įrenginių, esančių elektros energetikos objektus ir įrenginius valdančiai elektros energetikos įmonei nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais nepriklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamosiose daiktuose, eksploatavimui, aptarnavimui, remontui, techninei priežiūrai, rekonstravimui, modernizavimui ir (ar) naudojimui užtikrinti, jeigu šie nuostoliai nebuvo atlyginti iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos. Vyriausybė, atsižvelgdama į preliminarų vienkartinių kompensacijų už nuostolius dėl iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatytų servitutų dydį ir nuomonę apie jo įtaką elektros energijos tarifams, kuriuos Vyriausybei po konsultacijų su perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatoriais pateikia Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, iki 2018 m. gegužės 1 d. nustato tvarką, pagal kurią bus išmokamos kompensacijos šioje straipsnio dalyje nurodytų žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų savininkams. Nurodytos vienkartinės kompensacijos pradedamos mokėti 2018 m. gegužės 1 d. ir žemės bei kitų nekilnojamųjų daiktų savininkams išmokamos ne vėliau kaip per 2 metus nuo prašymo dėl vienkartinės kompensacijos ar dėl kompensacijos peržiūrėjimo (padidėjus teisės aktais nustatomoms elektros tinklų apsaugos zonoms) pateikimo perdavimo sistemos ir (arba) skirstomųjų tinklų operatoriams dienos.“

6.3.2.1. Taigi, nors Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) buvo nustatyta, kad vienkartinės kompensacijos turi būti mokamos tik nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatomais servitutais, atlyginti, EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio, kuriuo reglamentuojamas Elektros energetikos įstatymą pakeitusių nuostatų įsigaliojimas, įgyvendinimas ir taikymas, 4 dalyje nustatyta, kad Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalies (2017 m. liepos 4 d. redakcija) nuostatos dėl vienkartinių kompensacijų už naudojamą sutartimi nustatytu servitutu dydžio apskaičiavimo taikomos ir atlyginant nuostolius, atsiradusius dėl naudojimosi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutu, jeigu šie nuostoliai nebuvo atlyginti.

Vadinasi, EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje, aiškinamoje kartu su Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalimi (2017 m. liepos 4 d. redakcija), nustatyta, kad tinklų operatoriai privalo atlyginti ir už jų naudai įstatymu nustatytus žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutus asmenims, kuriems priklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamuosiuose daiktuose elektros tinklai nutiesti ir (arba) kiti įrenginiai pastatyti iki 2004 m. liepos 10 d. Kartu pažymėtina, kad pagal šias nuostatas asmenims, kuriems priklausančioje žemėje tinklų operatorių naudai žemės arba kito nekilnojamojo daikto servitutas nustatytas įstatymu, mokamos vienkartinės kompensacijos taip pat gali būti sudarytos iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio: atlyginti nuostoliams už sunaikintus sodinius, už sunaikintus pasėlius, už iškirštą mišką ir nuostoliams, atsiradusiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar nekilnojamąjį daiktą (ar jų dalį) pagal paskirtį.

6.3.2.2. Pažymėtina, kad EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje Vyriausybei taip pat pavesta iki 2018 m. gegužės 1 d. nustatyti tvarką, pagal kurią apskaičiuojamos ir išmokamos minėtos vienkartinės kompensacijos asmenims, kuriems priklausančioje žemėje tinklų operatorių naudai žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai nustatyti įstatymu, laikantis šių sąlygų:

– Vyriausybė, nustatydamą šių kompensacijų maksimalaus dydžio apskaičiavimo tvarką, privalėjo atsižvelgti į VKEK po konsultacijų su tinklų operatoriais pateiktą nuomonę apie kompensacijų už nuostolius dėl iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatytų servitutų dydį ir šio dydžio įtaką elektros energijos tarifams;

– vienkartinės kompensacijos asmenims, kuriems priklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamuosiuose daiktuose servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, turi būti išmokamos ne vėliau kaip per dvejus metus nuo prašymo dėl vienkartinės kompensacijos pateikimo tinklų operatoriams dienos.

6.3.2.3. Šiame kontekste paminėtina, kad, kaip matyti iš EEĮ pakeitimo įstatymo projekto aiškinamojo rašto, vienkartinių kompensacijų už naudojamą tinklų operatorių naudai nustatytais žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutais išmokėjimo laikas (t. y. tai, kad kompensacijos

išmokamos per dvejus metus) nustatytas siekiant išvengti galimo staigaus lėšų, skirtų minėtoms kompensacijoms, poreikio susidarymo, jei vienu metu dėl šių kompensacijų į tinklų operatorius kreiptųsi daug žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų savininkų.

6.4. Seimo 2019 m. birželio 6 d. priimtu Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 75 straipsnio pakeitimo įstatymu Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalis (2017 m. liepos 4 d. redakcija) buvo išdėstyta nauja redakcija, tačiau joje įtvirtintas šiai konstitucinės justicijos bylai aktualus teisinis reguliavimas iš esmės nepakito.

6.5. Apibendrinant išdėstyta Elektros energetikos įstatymo 50 straipsnio 2, 5 dalyse (2004 m. liepos 1 d. redakcija), 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d., 2019 m. birželio 6 d. redakcijos) ir EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą šiai konstitucinės justicijos bylai reikšmingą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad:

– Elektros energetikos įstatymo 50 straipsnio 2, 5 dalių (2004 m. liepos 1 d. redakcija), 75 straipsnio 3 dalies (2017 m. liepos 4 d., 2019 m. birželio 6 d. redakcijos) nuostatomis įtvirtinti skirtingi kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutų nustatymo tinklų operatorių naudai teisiniai pagrindai: įstatymu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai tinklų operatorių naudai nustatyti asmenims, kuriems priklausančioje žemėje ir kituose nekilnojamuosiuose daiktuose elektros tinklai buvo nutiesti ir (arba) kiti įrenginiai buvo pastatyti iki 2004 m. liepos 10 d., taip įtvirtinant tą dieną jau buvusius kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų naudojimo apribojimus; sutartimi žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai nustatomi asmenims, kuriems priklausančioje žemėje ar kituose nekilnojamuosiuose daiktuose nauji elektros tinklai tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai statomi 2004 m. liepos 10 d. ir vėliau, taip reguliuojant būsimus kitiems asmenims priklausančios žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų naudojimo apribojimus;

– Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d., 2019 m. birželio 6 d. redakcijos) Vyriausybei buvo pavesta patvirtinti maksimalių vienkartinių kompensacijų nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi sutartimi nustatytais servitutais, atlyginti apskaičiavimo tvarką, o EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje – vienkartinių kompensacijų nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi įstatymu nustatytais servitutais, atlyginti apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką; minėtos vienkartinės kompensacijos tiek asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu, tiek asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, galėjo būti sudarytos iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio: atlyginti nuostoliams už sunaikintus sodinius, už sunaikintus pasėlius, už iškirštą mišką ir nuostoliams, atsiradusiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar nekilnojamąjį daiktą (ar jų dalį) pagal paskirtį;

– vienkartinių kompensacijų, mokamų už tinklų operatorių naudai įstatymu nustatytus servitutus, maksimalus dydis turėjo būti nustatytas Vyriausybei atsižvelgus į VKEK nuomonę dėl kompensacijų dydžio ir jo įtakos galutiniams elektros energijos tarifams, siekiant užtikrinti elektros energijos vartotojų teisių apsaugą ir išvengti elektros energijos paslaugų brangimo.

7. Kaip minėta, pagal Elektros energetikos įstatymo 50 straipsnio 2 dalį (2004 m. liepos 1 d. redakcija), 75 straipsnio 3 dalį (2017 m. liepos 4 d., 2019 m. birželio 6 d. redakcijos) įstatymu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai tinklų operatorių naudai nustatyti asmenims, kuriems priklausančioje žemėje elektros tinklai buvo nutiesti ir (arba) kiti įrenginiai buvo pastatyti iki 2004 m. liepos 10 d., taip įtvirtinant tą dieną jau buvusius kitiems asmenims priklausančios žemės naudojimo apribojimus. Pažymėtina, kad šis teisinis reguliavimas yra taikomas asmenims nepriklausomai nuo to, kada ir koku būdu iki 2004 m. liepos 10 d. jie įgijo nuosavybės teisę į žemę ar kitą nekilnojamąjį daiktą, kuriam tinklų operatorių naudai įstatymu nustatytas žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutas.

Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, 1990 m. kovo 11 d. atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, konstituciniais aktais buvo atkurtas privačios nuosavybės teisės institutas (*inter alia* 1995 m. kovo 8 d., 1999 m. kovo 16 d. nutarimai); netrukus buvo pradėtos kurti teisinės prielaidos Lietuvoje grąžinti privačios nuosavybės teise grindžiamą ūkio sistemą ir ją toliau plėtoti (1995 m. kovo 8 d., 1996 m. gegužės 22 d. nutarimai).

7.1. Paminėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 5 straipsnį (su 2002 m. lapkričio 5 d. pakeitimu), kuriuo reglamentuojami žemės įsigijimo nuosavybės būdai žemės reformos metu, vykdant žemės reformą, žemė įsigijama nuosavybės tokiais būdais: atkuriant teises į žemę grąžinant ją natūra arba perduodant ar suteikiant žemės sklypą nuosavybės neatlygintinai pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą; valstybinę žemę suteikiant nuosavybės neatlygintinai; valstybinę žemę parduodant; sudarant civilinius sandorius dėl žemės.

7.2. Paminėtina ir tai, kad nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimui reguliuoti 1991 m. birželio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“; to paties pobūdžio, t. y. restitucijos, santykiams reguliuoti 1997 m. liepos 1 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas.

Šiame kontekste aktualios tokios Konstitucinio Teismo aktuose suformuluotos oficialiosios konstitucinės restitucijos – piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo doktrinos nuostatos:

– okupacinės valdžios savivalės aktų pagrindu negalėjo atsirasti ir neatsirado teisėta valstybinė nuosavybė, tokiu būdu iš žmonių atimtas turtas laikytinas tik faktiškai valstybės valdomu turtu (*inter alia* 2005 m. rugpjūčio 23 d., 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimai);

– iki turto gražinimo buvusio savininko subjektinės teisės į konkretų turtą dar nėra atkurtos; valstybės įgaliotos institucijos sprendimas gražinti turtą natūra ar kompensuoti už jį turi tokią juridinę reikšmę, kad tik nuo to momento buvęs savininkas įgyja savininko teises į tokį turtą (*inter alia* 1994 m. gegužės 27 d., 1995 m. kovo 8 d. nutarimai); kol atitinkamos valstybės institucijos nėra priėmusios sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo, asmenys, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, realiai neturi subjektinių nuosavybės teisių į turėtąjį turtą (*inter alia* 1995 m. kovo 8 d., 1998 m. birželio 18 d. nutarimai).

7.3. Vadinasi, pagal Elektros energetikos įstatymo 50 straipsnio 2 dalį (2004 m. liepos 1 d. redakcija), 75 straipsnio 3 dalį (2017 m. liepos 4 d., 2019 m. birželio 6 d. redakcijos) įstatymu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutai tinklų operatorių naudai 2004 m. liepos 10 d. buvusių elektros tinklų ir (arba) kitų įrenginių naudojimui buvo nustatyti dviem grupėms asmenų:

– asmenims, kurie nuosavybės teises į žemę ar kitą nekilnojamąjį daiktą įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę ar kitą nekilnojamąjį daiktą) po to, kai ten buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo su atitinkamais žemės ar kito nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimais, atsiradusiais prieš šiems asmenims įgyjant nuosavybės teises į žemę ar kitą nekilnojamąjį daiktą;

– asmenims, kurie nuosavybės teises į žemę ar kitą nekilnojamąjį daiktą įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę ar kitą nekilnojamąjį daiktą) prieš tai, kai ten buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo be atitinkamų žemės ar kito nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimų.

8. Minėta, kad Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalyje (2017 m. liepos 4 d. redakcija) Vyriausybei buvo pavesta patvirtinti maksimalių vienkartinių kompensacijų nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi sutartimi nustatytais servitutais, atlyginti apskaičiavimo tvarką, o EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje – vienkartinių kompensacijų nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi įstatymu nustatytais servitutais, atlyginti apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką.

Vyriausybė, vadovaudamasi minėtomis Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalies (2017 m. liepos 4 d. redakcija), EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalies nuostatomis, 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 patvirtino Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodiką, kurios 16 punktas ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje.

Metodikoje nustatyta maksimalių vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai dviem skirtingais teisiniais pagrindais – įstatymu (II skyrius) ir sutartimi (III skyrius) – nustatytais žemės servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka.

Pažymėtina, kad Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu patvirtintoje Metodikoje nebuvo reglamentuojama vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais kitų nekilnojamųjų daiktų servitutais apskaičiavimo ir šių kompensacijų mokėjimo tvarka.

8.1. Pagal Metodikos 15 punkte nustatytą teisinį reguliavimą vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu buvo mokama nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti, jeigu šie nuostoliai dar nebuvo atlyginti.

Taigi pagal Metodikos 15 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu galėjo būti mokama tik vienos rūšies vienkartinė kompensacija – nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę paskirtį, atlyginti; Metodikoje nebuvo nustatyta specialaus teisinio reguliavimo, pagal kurį būtų apskaičiuojama vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais kitiems nuostoliams, *inter alia* patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti.

8.2. Ginčijamame Metodikos 16 punkte, kuriuo reglamentuojamas vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu nustatytu žemės servitutu dydžio apskaičiavimas, buvo nustatyta:

„Vienkartinės kompensacijos dydis (Nk) apskaičiuojamas pagal formulę:

$$Nk = Sp \times Vk \times Kn,$$

čia:

Sp – žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės sklypui nustatytas žemės servitutas, plotas (hektarais);

Vk – vidutinė 1 ha žemės sklypo ploto rinkos vertė, apskaičiuojama pagal žemės verčių zonų žemėlapius 2017 m. lapkričio 1 d. duomenimis, parengtus Masinio žemės vertinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1523 „Dėl Masinio žemės vertinimo taisyklių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymo nuostatų įgyvendinimo“ (toliau – Masinio žemės vertinimo taisyklės), nustatyta tvarka;

Kn – lygus 0,1.“

Taigi ginčijamame Metodikos 16 punkte buvo įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu: pagal šiame punkte įtvirtintą formulę tokia kompensacija apskaičiuojama žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, plotą padauginus iš vidutinės

1 ha žemės sklypo ploto nurodytos rinkos vertės ir padauginus iš koeficiento, lygaus 0,1, t. y. maksimalus vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu dydis lygus dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės.

Paminėtina, kad pagal Metodikos 16 punktą vidutinė 1 ha žemės sklypo ploto rinkos vertė, į kurią atsižvelgiama apskaičiuojant maksimalią vienkartinę kompensaciją už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, yra nustatoma pagal žemės verčių zonos žemėlapius 2017 m. lapkričio 1 d. duomenimis, t. y. pagal duomenis tos dienos, kurią įsigaliojo EEĮ pakeitimo įstatymas, kuriame, kaip minėta, nustatyta tinklų operatorių pareiga žemės savininkams išmokėti vienkartinės kompensacijas nuostoliams dėl įstatymu nustatytų servitutų atlyginti.

8.3. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu ginčijamo Metodikos 16 punkto nuostatas aiškinant Elektros energetikos įstatymo nuostatų, *inter alia* 75 straipsnio 3 dalies (2017 m. liepos 4 d., 2019 m. birželio 6 d. redakcijos), kontekste, pažymėtina, kad pagal tame punkte nustatytą teisinį reguliavimą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, lygi dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, mokama dviem grupėms asmenų:

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę) po to, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo su atitinkamais žemės naudojimo apribojimais, atsiradusiais prieš šiems asmenims įgyjant nuosavybės teises į žemę;

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę) prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo be atitinkamų žemės naudojimo apribojimų.

9. Pareiškėjo ginčijamas Metodikos 16 punkte nustatytas teisinis reguliavimas, kuriuo, kaip minėta, reguliuojamas maksimalios vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais apskaičiavimas ir mokėjimas, aiškintinas Metodikos nuostatų, kuriomis reguliuojamas maksimalios vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatomais žemės servitutais apskaičiavimas, kontekste.

9.1. Pagal Metodikos 19, 26 punktus vienkartinė kompensacija už naudojimąsi sutartimi nustatomu žemės servitutu mokama už sunaikinamus pasėlius ir sodinius, iškertamą mišką, taip pat už nuostolius, patirtus dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį. Metodikos 20 punkte įtvirtinta formulė, pagal kurią apskaičiuojama vienkartinės kompensacijos dalis, mokama už sunaikinamus pasėlius, 21 punkte – formulė, pagal kurią apskaičiuojama vienkartinės kompensacijos dalis, mokama už sunaikinamus sodinius, 24 punkte –

formulė, pagal kurią apskaičiuojama vienkartinės kompensacijos dalis, mokama už iškertamą mišką, 25 punkte – formulė, pagal kurią apskaičiuojama vienkartinės kompensacijos dalis, mokama už nuostolius, patirtus dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį.

Taigi pagal Metodikos 19–21, 24–26 punktuose įtvirtintą teisinį reguliavimą vienkartinė kompensacija už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatomu servitutu galėjo būti sudaryta iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio: kompensacija už sutartimi nustatomą žemės servitutą mokama ne tik atlyginti nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, bet ir nuostoliams dėl sunaikinamų pasėlių, sodinių, iškirto miško atlyginti.

9.2. Metodikos 25 punkte, kuriame, kaip minėta, reglamentuojamas vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, mokamos nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti, apskaičiavimas, buvo nustatyta:

„Vienkartinės kompensacijos dalis, mokama už nuostolius, patirtus dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį (Nk), apskaičiuojama pagal formulę:

$$Nk = Sp \times Vk \times Kn,$$

čia:

Sp – žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės sklypui nustatytas žemės servitutas, plotas (hektarais);

Vk – vidutinė 1 ha žemės sklypo ploto rinkos vertė, apskaičiuojama pagal žemės verčių zonų žemėlapius, parengtus Masinio žemės vertinimo taisyklių nustatyta tvarka;

Kn – žemės sklypo, kuriame nustatomas žemės servitutas, naudojimo pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį laipsnis.

Kai žemės sklypo, kuriame nustatomas žemės servitutas, ploto, kurį užima šis servitutas, negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, Kn lygus 1.

Kai žemės sklypo, kuriame nustatomas žemės servitutas, ploto, kurį užima šis servitutas, iš dalies negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, Kn lygus 0,5.

<...>“

Taigi Metodikos 25 punkte buvo įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama viena iš keturių vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu dalių – maksimali vienkartinė kompensacija nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti. Pagal šiame punkte įtvirtintą formulę tokia kompensacija apskaičiuojama žemės sklypo

dalis, kuriai taikomas žemės servitutas, plotą padauginus iš vidutinės 1 ha žemės sklypo ploto nurodytos rinkos vertės ir padauginus iš koeficiento, lygaus 1, kai žemės sklypo ploto, kuris užimtas žemės servitutu, iš viso negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, arba iš koeficiento, lygaus 0,5, kai žemės sklypo ploto, kuris užimtas žemės servitutu, iš dalies negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį.

Vadinasi, pagal Metodikos 25 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą maksimalus vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, mokamos nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti, dydis galėjo būti lygus pusei žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, kai žemės sklypo ploto, kuris užimtas žemės servitutu, iš dalies negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, arba visai tokio žemės sklypo dalies nurodytos rinkos vertei, kai žemės sklypo ploto, kuris užimtas žemės servitutu, iš viso negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį.

9.3. Pareiškėjo ginčijamą Metodikos 16 punkte nustatytą teisinį reguliavimą palyginus su nustatytuojų Metodikos 19–21, 24–26 punktuose pažymėtina, kad Metodikoje buvo nustatyta skirtinga vienkartinė kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, *inter alia* skirtingas koeficientas, taikomas maksimaliam vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu dydžiui apskaičiuoti, priklausomai nuo to, ar žemės servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, ar sutartimi:

– pagal Metodikos 16 punktą asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, mokamos vienkartinės kompensacijos maksimalus dydis lygus dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, o pagal Metodikos 25 punktą asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas sutartimi, mokamos vienkartinės kompensacijos maksimalus dydis lygus pusei žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės arba visai tos dalies nurodytos rinkos vertei, priklausomai nuo to, ar žemės sklypo dalies, kurią užima servitutas, pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį negalima naudoti iš dalies, ar iš viso;

– už įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytą žemės servitutą buvo mokama vienos rūšies vienkartinė kompensacija – už nuostolius, patirtus dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, apskaičiuojama pagal Metodikos 16 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, o už sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytą žemės servitutą pagal Metodikos 19–21, 24–26 punktus mokama vienkartinė kompensacija galėjo būti sudaryta iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio, ir mokama ne tik negalint žemės sklypo naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, bet ir už sunaikintus sodinius, pasėlius, iškirstą mišką.

10. Vyriausybės 2020 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 58 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimo Nr. 725 „Dėl Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatyto žemės servitutu, nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – ir Vyriausybės 2020 m. sausio 22 d. nutarimas) Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimas buvo išdėstytas nauja redakcija, *inter alia* buvo pakeistas Metodikos pavadinimas – ji pavadinta Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatyto žemės ir kito nekilnojamojo daikto servitutu, nustatymo metodika.

Taigi, kaip matyti ir iš Vyriausybės 2020 m. sausio 22 d. nutarimo *travaux préparatoires*, Metodikos pakeitimais siekta reglamentuoti maksimalių vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai įstatymu ir sutartimi nustatytais kitų nei žemė nekilnojamųjų daiktų servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką.

10.1. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad, Metodiką išdėsčius nauja 2020 m. sausio 22 d. redakcija, pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama ir mokama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto žemės servitutu, nepakito.

10.2. Kartu paminėtina, kad, palyginus Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 15 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą su įtvirtintuoju Metodikos 15 punkte, matyti, jog jis pakito taip, kad jame nustatyta, jog vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto žemės servitutu mokama ne tik nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti, bet ir nuostoliams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško atlyginti, jeigu šie nuostoliai dar nebuvo atlyginti.

Taigi pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 15 punktą už įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytą žemės servitutą mokama maksimali vienkartinė kompensacija gali būti sudaryta iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio: už nuostolius, patirtus dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, už sunaikintus sodinius, už sunaikintus pasėlius ir už iškirštą mišką. Kartu pažymėtina, kad Metodikoje (2020 m. sausio 22 d. redakcija) nėra nustatyta, kaip apskaičiuojama vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto žemės servitutu, jei dėl to patiriami nuostoliai sunaikinus sodinius, pasėlius, iškirtus mišką.

10.3. Kitas aptartas Metodikoje įtvirtintas šiai konstitucinei bylai aktualus vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo teisinis reguliavimas iš esmės nepakito.

10.4. Pažymėtina ir tai, kad, Metodiką išdėsčius 2020 m. sausio 22 d. redakcija, ji papildyta IV skyriumi „Vienkartinės kompensacijos už įstatymu ar sutartimi nustatyto kito nekilnojamojo daikto servituto apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarka“.

10.4.1. Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punkte nustatyta:

„Vienkartinė kompensacija už kito nekilnojamojo daikto servitutą, nustatyta įstatymu (Nd), apskaičiuojama taip:

$$Nd = Sd \times V_k \times K_n,$$

čia:

Sd – elektros energetikos objektų ir (ar) įrenginių, esančių kitame nekilnojamajame daikte, kuriam nustatytas kito nekilnojamojo daikto servitutas, užimamas plotas tame nekilnojamajame daikte (kv. m);

V_k – kito nekilnojamojo daikto vidutinė rinkos vertė 2017 m. lapkričio 1 d., apskaičiuota Nekilnojamojo turto vertinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 1049 „Dėl Nekilnojamojo turto vertinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Nekilnojamojo turto vertinimo taisyklės), nustatyta tvarka, padalyta iš kito nekilnojamojo daikto ploto;

K_n – lygus 0,1.“

10.4.1.1. Taigi Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu: pagal šiame punkte įtvirtintą formulę tokia kompensacija apskaičiuojama elektros įrenginiais užimamą nekilnojamojo daikto plotą padauginus iš vidutinės nekilnojamojo daikto nurodytos rinkos vertės ir padauginus iš koeficiento 0,1, t. y. maksimalus vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu dydis lygus dešimtadaliui to nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas elektros įrenginiais, nurodytos rinkos vertės.

Paminėtina, kad pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punktą vidutinė nekilnojamojo daikto rinkos vertė, į kurią atsižvelgiama apskaičiuojant maksimalią vienkartinę kompensaciją už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu, yra nustatoma pagal 2017 m. lapkričio 1 d. duomenis, t. y. pagal duomenis tos dienos, kurią įsigaliojo EEĮ pakeitimo įstatymas, kuriame, kaip minėta, nustatyta tinklų operatorių pareiga nekilnojamųjų daiktų savininkams išmokėti vienkartinės kompensacijas nuostoliams dėl įstatymu nustatytų servitutų atlyginti.

10.4.1.2. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punkto nuostatas aiškinant Elektros energetikos įstatymo nuostatų, *inter alia* 75 straipsnio 3 dalies (2019 m. birželio 6 d. redakcija) nuostatų, kontekste, pažymėtina, kad pagal

jame nustatyta teisinį reguliavimą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto kitų nekilnojamųjų daiktų servitutu, lygi dešimtadaliui to nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas elektros įrenginiais, nurodytos rinkos vertės, mokama dviem grupėms asmenų:

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą nekilnojamąjį daiktą) po to, kai jame buvo pastatyti elektros įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo su atitinkamais nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimais, atsiradusiais prieš šiems asmenims įgyjant nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą;

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą nekilnojamąjį daiktą) prieš tai, kai jame buvo pastatyti elektros įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo be atitinkamų nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimų.

10.4.2. Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 35 punkte nustatyta:

„Vienkartinė kompensacija už kito nekilnojamojo daikto servitutą, nustatyta sutartimi (N_k), sutarties sudarymo dieną apskaičiuojama taip:

$$N_k = S_d \times V_k \times K_p,$$

čia:

S_d – elektros energetikos objektų ir (ar) įrenginių, esančių kitame nekilnojamajame daikte, kuriam nustatomas kito nekilnojamojo daikto servitutas, užimamas plotas tame nekilnojamajame daikte (kv. m);

V_k – kito nekilnojamojo daikto vidutinė rinkos vertė, apskaičiuota Nekilnojamojo turto vertinimo taisyklių nustatyta tvarka, padalyta iš kito nekilnojamojo daikto ploto;

K_p – kito nekilnojamojo daikto, kuriame nustatomas servitutas, naudojimo pagal pagrindinę naudojimo paskirtį ribojimo laipsnis.

Kai kito nekilnojamojo daikto, kuriame nustatomas kito nekilnojamojo daikto servitutas, ploto, kurį užima šis servitutas, negalima naudoti pagal pagrindinę kito nekilnojamojo daikto naudojimo paskirtį, K_p lygus 1.

Kai kito nekilnojamojo daikto, kuriame nustatomas kito nekilnojamojo daikto servitutas, ploto, kurį užima šis servitutas, iš dalies negalima naudoti pagal pagrindinę nekilnojamojo daikto naudojimo paskirtį, K_p lygus 0,5.

<...>“

Taigi Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 35 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu: pagal šiame punkte įtvirtintą formulę

tokia kompensacija apskaičiuojama elektros įrenginiais užimamą nekilnojamojo daikto, kuriame nustatytas servitutas, plotą padauginus iš vidutinės nekilnojamojo daikto nurodytos rinkos vertės ir padauginus iš koeficiento, lygaus 0,5, kai to nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas servitutu, iš dalies negalima naudoti pagal pagrindinę paskirtį, arba iš koeficiento, lygaus 1, kai to nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas servitutu, iš viso negalima naudoti pagal pagrindinę paskirtį, t. y. maksimalus vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu kito nekilnojamojo daikto servitutu dydis lygus pusei to nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas servitutu, nurodytos rinkos vertės arba visai to ploto nurodytos rinkos vertei, priklausomai nuo to, ar to elektros įrenginiais užimto nekilnojamojo daikto ploto negalima naudoti pagal pagrindinę paskirtį iš dalies, ar iš viso.

10.4.3. Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą palyginti su įtvirtintuoju Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 35 punkte matyti, kad juose nustatyta skirtinga vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais kitų nekilnojamųjų daiktų servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, *inter alia* skirtingas koeficientas, taikomas maksimaliam vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu kito nekilnojamojo daikto servitutu dydžiui apskaičiuoti, priklausomai nuo to, ar kito nekilnojamojo daikto servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, ar sutartimi: už įstatymu nustatytą nekilnojamojo daikto servitutą mokamos vienkartinės kompensacijos maksimalus dydis lygus dešimtdaliui nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas servitutu, nurodytos rinkos vertės, o už sutartimi nustatomą nekilnojamojo daikto servitutą mokamos vienkartinės kompensacijos maksimalus dydis lygus pusei nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas servitutu, nurodytos rinkos vertės arba visai tokio ploto nurodytos rinkos vertei, priklausomai nuo to, ar to elektros įrenginiais užimto nekilnojamojo daikto ploto negalima naudoti pagal pagrindinę paskirtį iš dalies, ar iš viso.

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

11. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Metodikos 16 punkto, kuriame reglamentuojamas vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiavimas ir mokėjimas, atitiktis Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

12. Konstitucijos 23 straipsnyje yra įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo principas; šio straipsnio nuostatos atskleidžia nuosavybės teisių gynimo esmę (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d., 2009 m. balandžio 10 d. nutarimai).

12.1. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 23 straipsnio nuostatas, ne kartą yra konstatavęs, kad nuosavybės teisė – viena pamatinių žmogaus teisių; pagal Konstituciją kiti asmenys turi nepažeisti savininko nuosavybės teisių, o valstybė turi pareigą ginti ir saugoti nuosavybę nuo

neteisėto kėsಿನimosi į ją, kitų pažeidimų; nuosavybės subjektui, savininkui, yra konstituciškai garantuojama teisė reikalauti, kad kiti asmenys nepažeistų jo nuosavybės teisių ir kad valstybė užtikrintų jo nuosavybės teisių gynimą (2005 m. liepos 8 d., 2008 m. spalio 30 d. nutarimai).

12.2. Kartu pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad pagal Konstituciją nuosavybės teisė nėra absoliuti, ji gali būti įstatymu ribojama *inter alia* dėl visuomenei būtino ir konstituciškai pagrįsto poreikio, dėl kitų priežasčių, kai neapribojus šios teisės nebūtų galima apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, būtų pakenkta viešajam interesui (*inter alia* 2002 m. kovo 14 d., 2013 m. spalio 9 d., 2016 m. birželio 7 d. nutarimai).

Ribojant nuosavybės teisę, visais atvejais turi būti laikomasi šių sąlygų: ji gali būti ribojama tik remiantis įstatymu; apribojimai turi būti būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, visuomenei būtinus konstituciškai svarbius tikslus; turi būti paisoma proporcingumo principo, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus (*inter alia* 2002 m. rugsėjo 19 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2013 m. gruodžio 20 d. nutarimai).

Pagal Konstituciją bet koku nuosavybės teisės ribojimu negalima paneigti nuosavybės teisės esmės; jeigu nuosavybės teisė apribojama taip, kad ją įgyvendinti pasidaro neįmanoma, jeigu ji suvaržoma peržengiant protingai suvokiamas ribas arba neužtikrinamas jos teisinis gynimas, yra pagrindas teigti, kad pažeidžiama nuosavybės teisės esmė, o tai tolygu šios teisės neigimui (2005 m. gegužės 13 d. nutarimas).

12.3. Konstitucinis socialinės darnos imperatyvas, konstituciniai teisingumo, protingumo, proporcingumo principai, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja tai, kad Konstitucijoje įtvirtinti nuosavybės neliečiamumas ir subjektinių nuosavybės teisių apsauga negali būti interpretuojami kaip pagrindas savininko teises ir interesus priešpriešinti viešajam interesui (*inter alia* 2005 m. gegužės 13 d., 2008 m. gegužės 20 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai); įstatymų leidėjas, reguliuodamas nuosavybės teisių apsaugą, turi užtikrinti Konstitucijos ginamų ir saugomų vertybių pusiausvyrą (2008 m. spalio 30 d. nutarimas).

12.4. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymuose nuosavybės teisių apsauga gali būti skirtingai reguliuojama atsižvelgiant į nuosavybės teisių subjektų skirtingą padėtį siekiant apibrėžtų tikslų (1996 m. balandžio 18 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai).

13. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog energetikos srityje vykdoma ūkinė veikla, *inter alia* visų vartotojų aprūpinimas energijos ištekliais, yra specifinė ūkinė veikla (2015 m. balandžio 3 d. nutarimas); energetikos srityje vykdomos ūkinės veiklos, *inter alia* visų vartotojų aprūpinimo energetikos ištekliais, specifika ir būtinybė užtikrinti energetinės sistemos saugumą ir patikimumą lemia siekiant šių tikslų teikiamų viešuosius interesus atitinkančių paslaugų teisinio reguliavimo ypatumus (2015 m.

spalio 29 d. nutarimas); energetikos sistemos saugumas ir patikimumas yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, kuriuo pateisinamas tam tikras diferencijuotas ūkinės veiklos teisinis reguliavimas šioje srityje (2015 m. balandžio 3 d., 2015 m. spalio 29 d. nutarimai).

Taip pat pažymėtina, kad Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybės pareiga, atsižvelgiant į valstybės išteklius, jos materialines ir finansines galimybes bei kitus svarbius veiksnius, reguliuoti ūkinę veiklą *inter alia* energetikos srityje taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui, reguliuojant minėtą veiklą, derinti įvairias konstitucines vertybes (2009 m. kovo 2 d., 2015 m. kovo 5 d. nutarimai), *inter alia* asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, vartotojų interesų apsaugą (2015 m. balandžio 3 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio 5 dalies, kylantis veiksmingos vartotojų teisių, interesų apsaugos užtikrinimo imperatyvas suponuoja *inter alia* įstatymų leidėjo pareigą nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų veiksmingą elektros energijos vartotojų teisių apsaugą (2010 m. rugsėjo 29 d. nutarimas); įstatymų leidėjas turi nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad būtų sudarytos prielaidos kiekvienam vartotojui gauti elektros energiją nediskriminacinėmis sąlygomis, visiems vartotojams elektros energija būtų tiekiamą saugiai ir patikimai (2009 m. kovo 2 d., 2010 m. rugsėjo 29 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai). Konstatuota ir tai, kad kainų ribų nustatymas yra vienas iš būdų ginti vartotojų interesus, tai *inter alia* taikytina ir elektros energijos vartotojų teisių, interesų apsaugos ir gynimo srityje (2009 m. kovo 2 d., 2010 m. rugsėjo 29 d. nutarimai).

14. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį valstybei reguliuojant ūkinę veiklą energetikos srityje taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, siekiant konstituciškai svarbaus tikslo užtikrinti energetikos sistemos saugumą ir patikimumą, įstatymu gali būti nustatyti Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės apribojimai, būtini energetikos infrastruktūros įrengimui ir eksploatavimui, kad būtų teikiama viešąjį interesą atitinkanti paslauga – saugus ir patikimas elektros energijos tiekimas visiems vartotojams. Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį socialinės darnos imperatyvą, konstitucinius teisingumo, protingumo, proporcingumo principus, nustatydamas tokį teisinį reguliavimą, įstatymų leidėjas turi užtikrinti Konstitucijos ginamų ir saugomų žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų savininkų teisių ir interesų ir elektros energijos vartotojų teisių ir interesų pusiausvyrą. Todėl, paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio 5 dalies, kylancio veiksmingos vartotojų teisių apsaugos užtikrinimo imperatyvo, suponuojančio elektros energijos kainų ribų nustatymą kaip vieną iš būdų ginti elektros energijos vartotojų interesus, gali būti nustatomas maksimalus praradimų, patiriamų dėl nuosavybės teisės apribojimų, būtinų energetikos infrastruktūros įrengimui ir eksploatavimui, atlyginimo dydis.

15. Teisė į nuosavybę yra konstitucinė asmens teisė, ir įstatymų leidėjas, ribodamas šią teisę, yra saistomas Konstitucijos normų bei principų (Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas), *inter alia* konstitucinio asmenų lygybės principo, įtvirtinto Konstitucijos 29 straipsnyje.

15.1. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintą asmenų lygiateisiškumo principą, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog pagal jį reikalaujama, kad teisėje pagrindinės teisės ir pareigos būtų įtvirtintos visiems vienodai; šis principas reiškia žmogaus teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai; konstitucinis asmenų lygybės principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (*inter alia* 2012 m. vasario 27 d., 2016 m. birželio 20 d., 2019 m. vasario 15 d. nutarimai); vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai (*inter alia* 2015 m. rugsėjo 22 d., 2018 m. gruodžio 19 d., 2020 m. birželio 3 d. nutarimai).

15.2. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą konstatuota ir tai, kad diferencijuotas teisinis reguliavimas, taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių ypatumais, savaime nelaikytinas diskriminaciniu (*inter alia* 2006 m. gegužės 31 d., 2014 m. liepos 3 d. nutarimai, 2016 m. spalio 27 d. nutarimas Nr. KT28-N14/2016).

III

Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatyto žemės ir kitų nekilnojamojo daiktų servitutu, nustatymo metodikos nuostatų atitikties Konstitucijai ir EEĮ pakeitimo įstatymui vertinimas

16. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatyto žemės servitutu, nustatymo metodikos 16 punkto atitikties Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

17. Minėta, kad Metodikos 16 punkte buvo įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto žemės servitutu: pagal šiame punkte įtvirtintą formulę tokia kompensacija apskaičiuojama žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, plotą padauginus iš vidutinės 1 ha žemės sklypo ploto nurodytos rinkos vertės ir padauginus iš koeficiento, lygaus 0,1, t. y.

maksimalus vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu dydis lygus dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės.

18. Pareiškėjo nuomone, Metodikos 16 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu asmenys, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, diskriminuojami tų asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatomas sutartimi, atžvilgiu, taip pat pažeidžiamos tų asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu, nuosavybės teisės. Asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, mokama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, apskaičiuojama pagal Metodikos 16 punktą, galėjo būti lygi tik dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, o asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatomas sutartimi, tokia kompensacija, apskaičiuojama pagal Metodikos 25 punktą, galėjo būti lygi pusei elektros įrenginiais užimto žemės sklypo dalies nurodytos rinkos vertės arba visai žemės sklypo dalies nurodytos rinkos vertei, priklausomai nuo to, ar žemės sklypo dalies, kuriai taikomas servitutas, negalima naudoti pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį iš dalies, ar iš viso.

19. Sprendžiant dėl Metodikos 16 punkto atitikties Konstitucijos 23, 29 straipsniams pažymėtina, kad, kaip minėta:

– Konstitucijos 23 straipsnio nuostatomis ginama nuosavybės teisė nėra absoliuti, ji gali būti įstatymu ribojama *inter alia* dėl visuomenei būtino ir konstituciškai pagrįsto poreikio, kai neapribojus šios teisės nebūtų galima apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, būtų pakenkta viešajam interesui;

– pagal Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalį valstybei reguliuojant ūkinę veiklą energetikos srityje taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei, siekiant konstituciškai svarbaus tikslo užtikrinti energetikos sistemos saugumą ir patikimumą, įstatymu gali būti nustatyti Konstitucijos 23 straipsnyje įtvirtintos nuosavybės teisės apribojimai, būtini energetikos infrastruktūros įrengimui ir eksploatavimui, kad būtų teikiama viešąjį interesą atitinkanti paslauga – saugus ir patikimas elektros energijos tiekimas visiems vartotojams; paisant iš Konstitucijos, *inter alia* jos 46 straipsnio 5 dalies, kylančio veiksmingos vartotojų teisių apsaugos užtikrinimo imperatyvo, gali būti nustatomas maksimalus praradimų, patiriamų dėl tokių nuosavybės teisės apribojimų, atlyginimo dydis;

– įstatymų leidėjas, ribodamas nuosavybės teisę, yra saistomas *inter alia* konstitucinio asmenų lygybės principo, įtvirtinto Konstitucijos 29 straipsnyje, kuris būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas; vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas

skirtingas teisinis reguliavimas, pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai.

19.1. Kaip minėta, pagal Metodikos 16 punkte nustatytą teisinį reguliavimą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, lygi dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, mokama dviem grupėms asmenų:

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę) po to, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo su atitinkamais žemės naudojimo apribojimais, atsiradusiais prieš šiems asmenims įgyjant nuosavybės teises į žemę;

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę) prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo be atitinkamų žemės naudojimo apribojimų.

Minėta ir tai, kad Metodikos 16, 25 punktuose buvo nustatyta skirtinga vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, *inter alia* skirtingas koeficientas, taikomas maksimaliam vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu dydžiui apskaičiuoti, priklausomai nuo to, ar žemės servitutas nustatytas įstatymu, ar sutartimi: pagal Metodikos 16 punktą asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, mokamos vienkartinės kompensacijos maksimalus dydis lygus dešimtdaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės; pagal Metodikos 25 punktą asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas sutartimi, mokamos vienkartinės kompensacijos maksimalus dydis lygus pusei žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės arba visai tokios dalies nurodytos rinkos vertei, priklausomai nuo to, ar žemės sklypo dalies, kuri užimta servitutu, pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį negalima naudoti iš dalies, ar iš viso.

19.2. Vertinant ginčijamo Metodikos 16 punkto konstitucingumą, konstatuotina, kad asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu ir kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą žemę) po to, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, teisinė padėtis yra iš esmės skirtinga, palyginti su teisine padėtimi tų asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutai nustatomi sutartimi: asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu ir kurie nuosavybės teises į žemę įgijo su atitinkamais joje jau buvusiais žemės naudojimo apribojimais, atsiradusiais prieš šiems asmenims įgyjant nuosavybės teises į žemę,

galimybė naudotis įgyta žeme ir šios žemės vertė dėl joje esančių elektros tinklų ir kitų įrenginių nepakito; asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, žemės vertė ir galimybė naudotis turima nuosavybe po nuosavybės teisių į žemę įgijimo pakito dėl naujų elektros tinklų tiesimo ir (arba) kitų įrenginių statymo, nes, toje žemėje nutiesus naujus elektros tinklus ir (arba) pastačius kitus įrenginius, atsirado žemės naudojimo apribojimų, kurių nebuvo žemės įgijimo metu. Vadinasi, pagal Konstituciją šioms asmenų grupėms galėjo būti taikomas diferencijuotas Metodikoje įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį apskaičiuojamos ir mokamos skirtingo dydžio vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu.

Kartu konstatuotina, kad nėra pagrindo teigti, jog asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu ir kurie nuosavybės teises į žemę įgijo po to, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, nuosavybės teisės pažeistos dėl to, kad jiems mokama pagal Metodikos 16 punktą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija, lygi dešimtadaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės: kaip minėta, šie asmenys nuosavybės teises į žemę įgijo su joje jau buvusiais žemės naudojimo apribojimais, taigi šios žemės vertė ir galimybė ja naudotis nepakito. Pažymėtina ir tai, kad, kaip minėta, Metodikos 16 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas nustatytas įvertinus vienkartinių kompensacijų už nuostolius dėl įstatymu nustatytų servitutų dydį ir šio dydžio įtaką elektros energijos tarifams. Taigi nustatant tokį teisinį reguliavimą buvo paisyta iš Konstitucijos 46 straipsnio 5 dalies kylančio veiksmingos vartotojų teisių apsaugos užtikrinimo imperatyvo, kuris suponuoja, kad gali būti nustatomas maksimalus praradimų, patiriamų dėl tokių nuosavybės teisės apribojimų, atlyginimo dydis.

Vadinasi, Metodikos 16 punkte nustatytas teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį apskaičiuojama vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, lygi dešimtadaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo po to, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, vertintinas kaip konstituciškai pagrįstas. Tokiu teisiniu reguliavimu nėra pažeidžiami iš Konstitucijos, *inter alia* jos 23, 29 straipsnių, kylantys reikalavimai įstatymu riboti nuosavybės teisę dėl visuomenei būtino ir konstituciškai pagrįsto poreikio, paisyti konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo.

19.3. Kitaip vertintinas ginčijamame Metodikos 16 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu, lygi dešimtadaliui žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės, mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) pastatyti kiti įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo be atitinkamų žemės naudojimo apribojimų. Pažymėtina, kad

šioms asmenims žemės naudojimo apribojimai jiems priklausančioje žemėje buvo nustatyti jiems jau įgijus nuosavybės teises į žemę. Todėl tarp šių asmenų ir tų asmenų, kuriems priklausančioje žemėje nauji elektros tinklai tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai statomi 2004 m. liepos 10 d. ir vėliau, o servitutas tinklų operatorių naudai nustatomas sutartimi, ir kuriems mokama kompensacija, lygi pusei žemės sklypo dalies, kuriai taikomas žemės servitutas, nurodytos rinkos vertės arba visai tokios dalies nurodytos rinkos vertei, nėra tokio pobūdžio teisinės padėties skirtumų, kurie pateisintų šioms asmenų grupėms taikomą Metodikoje nustatytą skirtingą maksimalių vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo teisinį reguliavimą. Šioms grupėms priklausančių asmenų padėtis yra lygiavertė tuo aspektu, kad elektros tinklai buvo tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai buvo statomi jiems nuosavybės teise priklausančioje žemėje, kurios naudojimas iki tol nebuvo apribotas, nepaisant to, ar minėti elektros tinklai buvo tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai buvo statomi iki 2004 m. liepos 10 d., ar vėliau.

Taigi pagal Konstituciją, *inter alia* jos 23, 29 straipsnius, abiem minėtoms grupėms asmenų, kuriems priklausančioje žemėje elektros tinklai buvo tiesiami ir (arba) kiti įrenginiai buvo statomi po to, kai jie įgijo nuosavybės teises į tą žemę, praradimai, patirti dėl nuosavybės teisės apribojimų tinklų operatorių naudai nustatytą žemės servitutą, turi būti atlyginami vienodai, nepaisant to, ar elektros tinklai nutiesti ir (arba) kiti įrenginiai pastatyti iki 2004 m. liepos 10 d., ar vėliau. Tai reiškia, kad Metodikos nuostatomis negalėjo būti nustatytas skirtingas koeficientas, taikomas maksimaliam šiems asmenims mokamos vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu dydžiui apskaičiuoti.

Vadinasi, tokiu Metodikos 16 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, mokamos asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu ir kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teisę į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) buvo pastatyti kiti įrenginiai, apskaičiavimui nustatytas kitoks, daug mažesnis koeficientas, taikomas maksimaliam tokios kompensacijos dydžiui apskaičiuoti, nei apskaičiuojant vienkartinę kompensaciją asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, nesilaikyta iš Konstitucijos 23, 29 straipsnių kylančio reikalavimo, įstatymu ribojant nuosavybės teisę, paisyti konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo.

19.4. Paminėtina, jog Metodikos 16 punkto nuostata, kad vidutinė 1 ha žemės sklypo ploto rinkos vertė, į kurią atsižvelgiama apskaičiuojant maksimalią vienkartinę kompensaciją už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, yra nustatoma pagal žemės verčių zonos žemėlapius 2017 m. lapkričio 1 d. duomenimis, savaime nevertintina kaip sudaranti prielaidas skirtingai traktuoti asmenis, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, ir asmenis, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių

naudai nustatomas sutartimi: kaip minėta, apskaičiuojant vienkartinę kompensaciją asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu, vidutinė žemės rinkos vertė nustatoma pagal tos dienos duomenis, kurią įsigaliojo EEĮ pakeitimo įstatymas, kuriame nustatyta tinklų operatorių pareiga žemės savininkams išmokėti vienkartinės kompensacijas nuostoliams dėl įstatymu nustatytų servitutų atlyginti; taigi toks vidutinės žemės rinkos vertės nustatymo kriterijus yra objektyviai pagrįstas, atsižvelgiant į tai, kad įstatymu servitutai tinklų operatorių naudai nustatyti iki 2004 m. liepos 10 d. buvusių nutiestų elektros tinklų ir (arba) pastatytų įrenginių naudojimui.

19.5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Metodikos 16 punktas tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros energijos perdavimo, skirstomieji tinklai ir (arba) pastatyti kiti elektros energetikos objektai ir įrenginiai, prieštaravo Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

20. Kaip minėta, Vyriausybės 2020 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 58 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimo Nr. 725 „Dėl Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimą išdėsčius nauja redakcija, ginčijamas Metodikos 16 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas nepakito.

Šiame nutarime konstatavus, kad Metodikos 16 punktas tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros energijos perdavimo, skirstomieji tinklai ir (arba) buvo pastatyti kiti elektros energetikos objektai ir įrenginiai, prieštaravo Konstitucijos 23, 29 straipsniams, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad tiek, kiek nurodyta, Konstitucijos 23, 29 straipsniams prieštarauja ir Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 16 punktas.

21. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog jis, nustatęs, kad Konstitucijai prieštarauja pareiškėjo neginčijamos nuostatos, įtvirtintos tame pačiame teisės akte, kurio kitų nuostatų atitiktį Konstitucijai pareiškėjas ginčija, privalo tai konstatuoti (*inter alia* 2014 m. liepos 11 d., 2015 m. birželio 11 d., 2017 m. birželio 26 d. nutarimai). Tai taikytina ir pareiškėjo neginčijamoms tuos pačius santykius reguliuojančioms nuostatoms, įtvirtintoms teisės akte, kuriuo pakeistas pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas (2019 m. lapkričio 8 d. nutarimas). Konstitucinio teisingumo įgyvendinimas suponuoja tai, kad Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas

(jo dalis) turi būti pašalintas iš teisės sistemos (*inter alia* 2001 m. lapkričio 29 d., 2015 m. rugsėjo 22 d. nutarimai).

22. Kaip minėta, pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu: pagal šiame punkte įtvirtintą formulę tokia kompensacija apskaičiuojama elektros įrenginiais užimamą nekilnojamojo daikto plotą padauginus iš vidutinės nekilnojamojo daikto nurodytos rinkos vertės ir padauginus iš koeficiento 0,1, t. y. maksimalus vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu dydis lygus dešimtdaliui to nekilnojamojo daikto ploto, kuris užimtas elektros įrenginiais, nurodytos rinkos vertės. Minėta ir tai, kad pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punktą apskaičiuota tokia kompensacija mokama dviem grupėms asmenų:

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą nekilnojamąjį daiktą) po to, kai jame buvo pastatyti elektros įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo su atitinkamais nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimais, atsiradusiais prieš šiems asmenims įgyjant nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą;

– asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą įgijo (*inter alia* jiems atkuriant nuosavybės teises į faktiškai valstybės valdytą nekilnojamąjį daiktą) prieš tai, kai jame buvo pastatyti elektros įrenginiai, taigi nuosavybės teises įgijo be atitinkamų nekilnojamojo daikto naudojimo apribojimų.

Taip pat minėta, kad Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32, 35 punktuose nustatyta skirtinga vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais kitų nekilnojamųjų daiktų servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, *inter alia* skirtingas koeficientas, taikomas maksimaliam vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatyto kito nekilnojamojo daikto servitutu dydžiui apskaičiuoti, priklausomai nuo to, ar nekilnojamojo daikto servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, ar sutartimi.

22.1. Pažymėtina, kad pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punktą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi tinklų operatorių naudai įstatymu nustatyto nekilnojamojo daikto servitutu mokama toms pačioms asmenų grupėms, kurioms pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 16 punktą apskaičiuojama ir mokama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi tinklų operatorių naudai įstatymu nustatyto žemės servitutu, o pagal Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 35 punktą apskaičiuojama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi tinklų operatorių naudai sutartimi nustatyto nekilnojamojo daikto servitutu mokama toms pačioms asmenų grupėms, kurioms pagal Metodikos (2020 m. sausio

22 d. redakcija) 25 punktą apskaičiuojama ir mokama maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi tinklų operatorių naudai sutartimi nustatytu žemės servitutu.

Vadinasi, Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32, 35 punktuose, pagal kuriuos apskaičiuojamos ir mokamos vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu ir sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytais nekilnojamojo daikto servitutais, reguliuojami iš esmės analogiški teisiniai santykiai, kaip ir Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 16, 25 punktuose, pagal kuriuos apskaičiuojamos ir mokamos vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi įstatymu ir sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, tuo aspektu, kad jais nustatyta skirtinga vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais servitutais apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, *inter alia* skirtingas koeficientas, taikomas maksimaliam vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu dydžiui apskaičiuoti, priklausomai nuo to, ar nekilnojamojo daikto servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, ar sutartimi.

22.2. Šiame nutarime konstatuota, kad Metodikos 16 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, mokamos asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu ir kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teisę į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) buvo pastatyti kiti įrenginiai, apskaičiavimui nustatytas kitoks, daug mažesnis koeficientas, taikomas maksimaliam tokios kompensacijos dydžiui apskaičiuoti, nei apskaičiuojant vienkartinę kompensaciją asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, nesilaikyta iš Konstitucijos 23, 29 straipsnių kylančio reikalavimo įstatymu ribojant nuosavybės teisę paisyti konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo; todėl Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 16 punktas tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros tinklai ir (arba) buvo pastatyti kiti įrenginiai, pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

Tai konstatavus, remiantis tais pačiais argumentais konstatuotina ir tai, kad Konstitucijos 23, 29 straipsniams prieštarauja Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punktas tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu kito nekilnojamojo daikto servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą įgijo prieš tai, kai jame buvo pastatyti elektros energetikos objektai ir (ar) įrenginiai.

22.3. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 32 punktas tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu kito nekilnojamojo daikto

servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamąjį daiktą įgijo prieš tai, kai jame buvo pastatyti elektros energetikos objektai ir (ar) įrenginiai, prieštarauja Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

23. Kaip minėta, pareiškėjo manymu, asmenys, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, diskriminuojami asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, atžvilgiu dar ir dėl to, kad Metodikos 16 punkte nebuvo nustatyta, jog vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu gali būti mokama nuostoliams dėl iškirto miško atlyginti, nors tokia kompensacija pagal Metodikos 19, 24 punktus mokama asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi.

Vadinasi, pareiškėjas ginčija ne tik Vyriausybės nutarimu patvirtintoje Metodikoje nustatytą teisinį reguliavimą, bet ir tai, kad joje nėra nustatyta to, kas, jo nuomone, turėtų būti nustatyta, t. y. kelia legislatyvinės omissijos klausimą.

23.1. Minėta, kad Vyriausybė, 2018 m. liepos 25 d. nutarimu patvirtindama Metodiką, vadovavosi Elektros energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalimi (2017 m. liepos 4 d. redakcija), kurioje Vyriausybei buvo pavesta patvirtinti maksimalių vienkartinių kompensacijų nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi sutartimi nustatytais servitutais, atlyginti apskaičiavimo tvarką, ir EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalimi, kurioje Vyriausybei pavesta nustatyti vienkartinių kompensacijų nuostoliams, atsiradusiems dėl naudojimosi įstatymu nustatytais servitutais, atlyginti apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką; minėtose Elektros energetikos ir EEĮ pakeitimo įstatymų nuostatose buvo nustatyta, kad vienkartinės kompensacijos už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu, mokamos tiek asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatytas įstatymu, tiek asmenims, kuriems priklausančioje žemėje servitutas nustatomas sutartimi, galėjo būti sudarytos iš keturių dalių, priklausomai nuo patirtų nuostolių pobūdžio: atlyginti nuostoliams už sunaikintus sodinius, už sunaikintus pasėlius, už iškirštą mišką ir nuostoliams, atsiradusiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar nekilnojamąjį daiktą (ar jų dalį) pagal paskirtį.

Minėta ir tai, kad pagal Metodikos 15 punktą už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu galėjo būti mokama vienos rūšies vienkartinė kompensacija – nuostoliams, patirtiems dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti, kuri apskaičiuojama pagal Metodikos 16 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, o specialaus teisinio reguliavimo, pagal kurį būtų apskaičiuojama vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokama kitiems nuostoliams, *inter alia* patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, Metodikoje nustatyta nebuvo.

23.2. Šiame kontekste pabrėžtina, kad Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, visuomet reiškia, kad atitinkamų visuomeninių santykių teisinis reguliavimas apskritai nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra nustatytas nei tame teisės akte (jo dalyje), nei kuriuose nors kituose teisės aktuose, tačiau poreikis tuos visuomeninius santykius teisiškai sureguliuoti yra, o legislatyvinės omisijos atveju tas teisinis reguliavimas, paisant iš Konstitucijos kylančių teisės sistemos nuoseklumo, vidinio neprieštaringumo imperatyvų ir atsižvelgiant į tų visuomeninių santykių turinį, turi būti nustatytas būtent tame teisės akte (būtent toje jo dalyje), nes to reikalaujama kuriame nors aukštesnės galios teisės akte, *inter alia* pačioje Konstitucijoje (*inter alia* 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2019 m. gruodžio 19 d., 2020 m. birželio 3 d. nutarimai). Taigi pažymėtina, kad legislatyvinė omisija *inter alia* galima, kai atitinkamų visuomeninių santykių teisinis reguliavimas nei eksplicitiškai, nei implicitiškai nėra nustatytas poįstatyminiame teisės akte, o tokį teisinį reguliavimą nustatyti tame poįstatyminiame akte reikalaujama pagal įstatymą.

Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus ne tik konstatuoti, kad tiriamajame žemesnės galios teisės akte (jo dalyje) esama teisės spragos, *inter alia* legislatyvinės omisijos, bet ir savo nutarimu, priimtu konstitucinės justicijos byloje, pripažinti tokį teisinį reguliavimą prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams (*inter alia* 2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2019 m. gruodžio 19 d., 2020 m. birželio 3 d. nutarimai).

23.2.1. Konstatuotina, kad, EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje nustačius asmenų, kuriems priklausančioje žemėje servitutas tinklų operatorių naudai nustatytas įstatymu, teisę gauti vienkartinę kompensaciją už naudojimąsi tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamą nuostoliams, patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, apskaičiuojamą pagal Vyriausybės patvirtintą tokių kompensacijų apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką, tačiau Metodikoje nenustačius šių kompensacijų apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos, nėra užtikrinamas realus minėtos teisės įgyvendinimas.

Taigi nors Vyriausybė, priimdama 2018 m. liepos 25 d. nutarimą, kuriuo patvirtino Metodiką, vadovavosi EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalimi, aiškinama kartu su Energetikos įstatymo 75 straipsnio 3 dalimi (2017 m. liepos 4 d. redakcija), ji neįgyvendino EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje nustatyto įstatymų leidėjo pavedimo patvirtinti vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu servitutu, mokamų nuostoliams, patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką.

23.2.2. Pažymėtina ir tai, kad Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu patvirtintoje Metodikoje nustatyta vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi tinklų operatorių naudai įstatymu ir sutartimi nustatytais žemės servitutais maksimalaus dydžio apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarka, todėl būtent šioje Metodikoje turėjo būti nustatyta vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu

tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patiriams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka.

23.2.3. Konstatuotina, kad Vyriausybė, 2018 m. liepos 25 d. nutarimu patvirtintoje Metodikoje nenustačiusi vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patiriams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos, nepaisė EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalies nuostatų, kuriose Vyriausybei pavesta nustatyti atitinkamą vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką.

23.3. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Metodika tiek, kiek joje nebuvo nustatyta vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patiriams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, prieštaravo EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 daliai.

24. Kaip minėta, Vyriausybės 2020 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 58 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimo Nr. 725 „Dėl Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“ Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimas išdėstytas nauja redakcija.

Minėta ir tai, kad Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 15 punkte nustatyta, jog vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu mokama ne tik nuostoliams, patiriams dėl prarastos galimybės naudoti žemės sklypą ar jo dalį pagal pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, atlyginti, bet ir nuostoliams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško atlyginti, tačiau Metodikoje (2020 m. sausio 22 d. redakcija) nėra nustatyta, kaip apskaičiuojama vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, jei dėl to patiriami nuostoliai dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško.

24.1. Pažymėtina, kad Metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija) 15 punkte vien nustačius, jog vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu mokama nuostoliams, patiriams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško, atlyginti ir nenustačius tokios kompensacijos apskaičiavimo tvarkos, nebuvo įgyvendintas EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalyje Vyriausybei duotas pavedimas patvirtinti atitinkamos kompensacijos apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką.

24.2. Vadinasi, Vyriausybė, Metodikoje (2020 m. sausio 22 d. redakcija) nenustačiusi vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patiriams dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirsto miško, atlyginti,

apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos, nepaisė EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 dalies nuostatų, kuriose Vyriausybei pavesta patvirtinti vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka.

24.3. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Metodika tiek, kiek joje nėra nustatyta vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, prieštarauja EEĮ pakeitimo įstatymo 29 straipsnio 4 daliai.

25. Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog teisės spragų (neišskiriant nė legislatyvinės omisijos) pašalinimas yra atitinkamo (kompetentingo) teisėkūros subjekto kompetencijos dalykas; galutinai pašalinti teisės spragas (taip pat ir legislatyvinę omisiją) galima tik teisę kuriančioms institucijoms išleidus atitinkamus teisės aktus (2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas). Tačiau žemesnės galios teisės aktuose esančias teisės spragas (neišskiriant nė legislatyvinės omisijos) galima užpildyti *ad hoc*, teismams pagal savo kompetenciją sprendžiant bylas dėl individualaus visuomeninio santykio ir taikant (bei aiškinant) teisę (2008 m. vasario 1 d. sprendimas), *inter alia* naudojantis teisės analogija, taikant bendruosius teisės principus, taip pat aukštesnės galios teisės aktus, pirmiausia Konstituciją (2006 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas, 2007 m. birželio 7 d., 2010 m. lapkričio 29 d. nutarimai). Kartu pabrėžtina, jog minėta teismų galimybė užpildyti teisės spragas *ad hoc* nereiškia, kad įstatymų leidėjas neturi pareigos per protingą laiką, paisydamas Konstitucijos, įstatymu nustatyti deramą atitinkamų santykių teisinį reguliavimą (2007 m. birželio 7 d. nutarimas). Pažymėtina, kad tokią pareigą turi ir kiti teisėkūros subjektai, kai teisės spraga, *inter alia* legislatyvinė omisija, yra žemesnės nei įstatymas galios teisės akte.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad tol, kol Vyriausybė nėra nustačiusi vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos, asmenų teisė gauti tokią kompensaciją gali būti įgyvendinama kreipiantis į teismą įstatymų nustatyta tvarka.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 (TAR, 2018-07-30, Nr. 12584) patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu

žemės servitutu, nustatymo metodikos 16 punktą tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros energijos perdavimo, skirstomieji tinklai ir (arba) buvo pastatyti kiti elektros energetikos objektai ir įrenginiai, prieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės ir kitų nekilnojamojo daiktų servitutu, nustatymo metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija; TAR, 2020-01-30, Nr. 2103) 16 punktą tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į žemę įgijo prieš tai, kai joje buvo nutiesti elektros energijos perdavimo, skirstomieji tinklai ir (arba) buvo pastatyti kiti elektros energetikos objektai ir įrenginiai, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 patvirtintos Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės ir kito nekilnojamojo daikto servitutu, nustatymo metodikos (2020 m. sausio 22 d. redakcija; TAR, 2020-01-30, Nr. 2103) 32 punktą tiek, kiek pagal jį maksimali vienkartinė kompensacija už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytu kito nekilnojamojo daikto servitutu apskaičiuojama ir mokama asmenims, kurie iki 2004 m. liepos 10 d. nuosavybės teises į nekilnojamojį daiktą įgijo prieš tai, kai jame buvo pastatyti elektros energetikos objektai ir (ar) įrenginiai, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23, 29 straipsniams.

4. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 (TAR, 2018-07-30, Nr. 12584) patvirtinta Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės servitutu, nustatymo metodika tiek, kiek joje nebuvo nustatyta vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, prieštaravo Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 16, 18, 31, 34, 39, 40, 41, 43, 44, 49, 51, 52, 58, 67, 70, 71, 72, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 39¹ straipsniu įstatymo 29 straipsnio 4 daliai.

5. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 25 d. nutarimu Nr. 725 patvirtinta Maksimalaus dydžio vienkartinės kompensacijos, mokamos už naudojimąsi

įstatymu ar sutartimi tinklų operatorių naudai nustatytu žemės ir kitų nekilnojamųjų daiktų servitutu, nustatymo metodika (2020 m. sausio 22 d. redakcija; TAR, 2020-01-30, Nr. 2103) tiek, kiek joje nenustatyta vienkartinių kompensacijų už naudojimąsi įstatymu perdavimo sistemos ir skirstomųjų tinklų operatorių naudai nustatytais žemės servitutais, mokamų nuostoliams, patirtiems dėl sunaikintų sodinių, pasėlių, iškirto miško, atlyginti, apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka, prieštarauja Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 16, 18, 31, 34, 39, 40, 41, 43, 44, 49, 51, 52, 58, 67, 70, 71, 72, 74, 75 straipsnių ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo 39¹ straipsniu įstatymo 29 straipsnio 4 daliai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas